

2.Бондарчук І.В. Особливості інвестиційної діяльності стратегії нерезидентів в Україні // Інвестиції: практика та досвід. – 2006. - №4. – С.26-29.

3. Мітал О.Г. Інвестиційна діяльність регіонів на сучасному етапі розвитку економіки // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. - №1. – С.13-17.

Рукопис надійшов до редакції 16.04.09 р.

УДК 332:339.166.5

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Гулько В.І.

Кіровоградський національний технічний університет

Розкрито сутність, структуру, проблеми формування та використання інтелектуального потенціалу в Україні.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, регіон, проблеми, формування, структура.

Раскрыты сущность, структура, проблемы формирования и использования интеллектуального потенциала в Украине.

Ключевые слова: интеллектуальный потенциал, регион, проблемы, формирование, структура.

Exposed the essence, structure and problems of intellectual potential formation and usage in Ukraine.

Key words: intellectual potential, region, problems, formation, structure.

Формування конкурентоспроможної економіки України потребує активного залучення та використання інтелектуального потенціалу населення. Проте, в сучасних умовах спостерігається протиріччя між поставленими стратегічними завданнями молодій незалежній держави і реальним станом залучення та використання інтелектуального потенціалу на всіх рівнях господарювання.

У сучасній Україні науковці постійно підкреслюють необхідність активного формування інтелектуальних можливостей країни. Водночас простежується деяке нерозуміння глибини цієї проблеми на рівні підприємств та законодавця. Інтеграція української економіки в міжнародні структури вимагає кардинальних змін у мотивації

інтелектуального та трудового потенціалу персоналу підприємств. Адже саме інтелектуальна праця відкриває перспективи запровадження нових технологій, збільшення обсягів ВВП, покращення добробуту та духовного комфорту громадян.

Питання щодо формування та використання інтелектуального потенціалу досліджуються як за кордоном, так і в Україні. За кордоном ці проблеми вивчали відомі зарубіжні вчені Л. Едвінссон, М. Мелоун, Р. Інглеарт, Т. Стюарт, О. Тоффлер, Й. Шумпетер, Х. Хекхаузен, Т. Шульц та ін., в Україні – Л. Безчасний, Д. Богиня, В. Геєць, О. Грішнова, С. Злупко, Б. Кваснюк, А. Чухно, А. Колот, О. Стефанишин, Н. Бойчук, В. Дюндін, М. Розумний, В. Мурашко, С. Грицуленко та ін.

Зазначена проблема є недостатньо вивченою в умовах ринкової трансформації економіки. Особливої уваги дослідників потребують питання розвитку, формування та використання інтелектуального потенціалу зайнятого населення регіону, оскільки має місце міжрегіональна диференціація формування інтелектуального потенціалу.

З огляду на це метою нашого дослідження є визначення суті та структури інтелектуального потенціалу регіону.

Ідеї філософів та вчених, починаючи з часів розвитку Стародавнього світу і до XX ст., були значним підґрунтям для становлення сучасних поглядів щодо формування та розвитку інтелектуального потенціалу суспільства. На сучасному етапі дослідження в цьому напрямі активно просували Л. Едвінссон та М. Мелоун. Більшість дослідників визначає інтелектуальний потенціал як сукупність людського та матеріального потенціалу [1, 130; 8, 51; 3, 90]. Одні вважають, що інтелектуальний капітал – це сукупність людського (людина з її інтелектом, кваліфікацією, вміннями та навичками, здатністю до творчості) та структурного капіталу (те, що залишається на робочому місці після закінчення робочого дня) [1, 130]. Другі, що – це надскладні інтелектуалізовано виробничі комплекси, які створюють сприятливі умови для економії праці, остаточної ліквідації важких та непривабливих видів людської праці, реалізації творчого потенціалу працівників, зайнятих розробкою та впровадженням нововведень [5, 51]. Треті, що – це можливості, які надані інтелектуальними ресурсами у певний час і в майбутньому, які створені людським і (або) машинним (штучним) інтелектом [8, 51].

Цікавими є дослідження щодо структури інтелектуального капіталу. Російський учений Б. Леонтьєв, розвиваючи позиції Л. Едвінсона, окрім людського та структурного капіталу [1, 130], виділяє клієнтський капітал [2, 38]. Українська дослідниця С. Грицуленко, підтримуючи позиції своїх колег, розширює погляди щодо структури інтелектуального капіталу

і виділяє такі його складові: інфокомунікаційний капітал, управлінський капітал, інтелектуальна власність, клієнтський капітал. А. Колот пропонує свою структуру інтелектуального капіталу: людський капітал, капітал організації, капітал взаємодії з інститутами ринку. М. Семикіна - інтелектуальна складова людського капіталу (її носіями виступають працівники) і структурний капітал, який включає інтелектуальну власність (винаходи, патенти, ліцензії тощо), інформаційні мережі, організаційну структуру [4, 70].

На нашу думку, вказані вище класифікації інтелектуального потенціалу є цікавими за своїми класифікаційними ознаками, мають право на існування та вивчення.

Відображення суті інтелектуального потенціалу та його структури представлені на рисунку 1. На ньому вказано, що інтелектуальний потенціал суспільства формується з двох складових, а саме: інтелектуальних можливостей людини та інтелектуальних можливостей структурного капіталу. Під останнім слід розуміти сукупність засобів праці та предметів праці, які потенційно можуть брати участь у створенні інтелектуального продукту.

Визначимо та розглянемо етимологію категорії «інтелектуальний потенціал». Перш за все, *інтелект* (від латин. *intellectus* – розуміння, розсудок, пізнання) – розум, здатність до мислення, особливо до його вищих теоретичних рівнів; здібності людини до мислення [6, 277]. Категорія інтелекту є близькою за визначенням до категорії розум. Так, *розум* – це здатність людини мислити, відображати і пізнавати об'єктивну дійсність. Певний склад, характер мислення [7, 633]. *Потенціальний* (*potential* – можливість) – можливий, той що існує в потенції; прихований; той, що володіє достатньою силою для здійснення яких-небудь дій [6, 557-558].

На перший погляд може видатися, що інтелект і розум – два однакових поняття, з яких перше іншомовного походження. Якщо подивитися з іншого боку, і взяти не окремі категорії інтелект чи розум, а наприклад інтелектуальний потенціал або розумовий потенціал, перше явище є значно ширшим.

Розумовий потенціал – це лише здатність людини до мислення та пізнання. В той час, як інтелектуальний потенціал – не лише здібності людини, але й можливості речових ресурсів брати активну участь у створенні інтелектуальних продуктів.

Аналіз наукової думки дозволяє зробити систематизацію поглядів та визначити сутність досліджуваної категорії: *інтелектуальний потенціал*

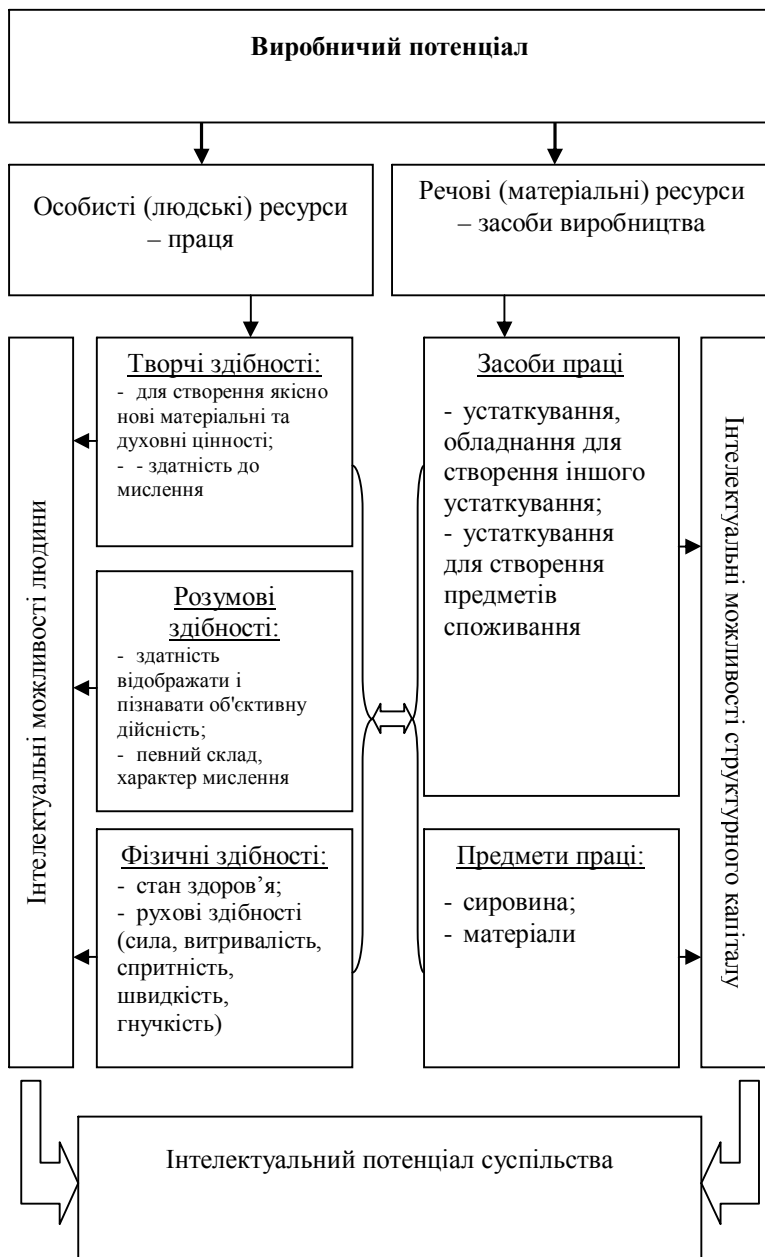

Рис. 1. Структура інтелектуального потенціалу суспільства

регіону – це сукупність інтелектуальних можливостей працездатного населення регіону (здатності до мислення, пізнання, уміння, навички та досвід роботи) та інтелектуальних можливостей структурного капіталу (можливість використання у виробничому процесі сукупності новітніх технологій, комп'ютерів, машин, обладнання, інструментів, винаходів, патентів, ноу-хау та ін.), використання яких дасть можливість підвищити ефективність виробництва.

Прикро та парадоксально, але останнім часом простежується зменшення людського інтелектуального потенціалу в Україні, яке викликане такими факторами, як:

- світова економічна криза та, зокрема, криза національної економіки;

- стагнація виробництва, безробіття, незатребуваність кваліфікованої робочої сили;

- зниження добробуту та життєвого рівня населення регіонів та в цілому по всій країні;

- недостатнє фінансування освіти та науки в Україні, а тому неможливість ефективного розвитку, проведення та впровадження в практику наукових досліджень;

- еміграція населення, передусім з вищою освітою, в пошуках вищих заробітків;

- погіршення стану здоров'я працівників та неможливість ефективної віддачі;

- відсутність фінансових ресурсів та зменшення частки промислових підприємств;

- нерозуміння керівниками, підприємцями та роботодавцями необхідності створення належних умов праці, постійного підвищенні кваліфікації, сприяння відпочинку працівників та відповідної оплати праці.

Таким чином, на основі проведеного аналізу можна зробити певні висновки та рекомендації щодо подолання проблем формування та використання інтелектуального потенціалу регіону, а саме:

- створити та забезпечити функціонування регіональних інноваційних центрів “освіта-наука-виробництво”, підтримувати на державному та регіональному рівнях винахідництво, творчість, введення статусу інноватор, що передбачало б проведення доплат до основної заробітної плати авторам оригінальних ідей і проектів [4, 72];

- здійснити заходи, спрямовані на збереження інтелектуального потенціалу науково-дослідних, освітніх, медичних, державних установ,

підприємств та організацій на основі активізації інвестицій та реформування оплати праці і доходів висококваліфікованим працівникам, перегляду та вдосконалення державної політики фінансуванні потреб науки та освіти, захисту інтелектуальної власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гава Ю. В. Інтелектуальний капітал – шлях до економічного зростання України // Актуальні проблеми економіки. – 2006 р. - №4. – С. 129-134.
2. Леонтьев Б. Новая экономическая парадигма // Журнал для акционеров. – 2000. – №12. – С. 37-43.
3. Розумний М. М. Інтелектуальний потенціал України: проблема реалізації // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Наукові записки інституту журналістики / Ред. кол.: В. В. Різун (гол. ред.), М. М. Розумний, В. І Головенко та ін. – К.: Інститут журналістики. – 2003. – Т.12. Липень-вересень. – С. 90-93.
4. Семикіна М. В. Інтелектуальний капітал: мотиваційні основи розвитку // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь: ПДТУ, 2008. – С. 70-73.
5. Семикіна М. В. Мотивація конкурентоспроможної праці: теорія і практика регулювання. Монографія. – Кіровоград: ПіК, 2003. – 426 с.
6. Словарь иностранных слов. / Под ред. И. В. Лёхина и проф. Ф. Н. Петрова. – М.: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1954. – 856 с.
7. Словарь русского языка: В 4-х т. / АН СССР, Ин-т рус. яз.; Под ред. А. П. Евгеньевой. – 3-е изд., стереотип. – М.: Русский язык, 1987. – Т.3. – 752 с.
8. Стефанишин О. Головні чинники підвищення якості людського потенціалу в контексті постіндустріалізму // Економіст. – 2006 р. – №5. – С. 51-53. – с.51.

Рукопис надійшов до редакції 23.03.09 р.

УДК 339.923

ЕВОЛЮЦІЯ МОДЕЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Чередниченко В.В.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Розглянуто етапи еволюції єврорегіональної моделі в Європі, проаналізовано сучасний стан єврорегіоналізму та етапи розвитку транскордонного співробітництва в ЄС.